

PERSBERICHT

JACOBA VAN HEEMSKERCK (1876-1923)

kunstenares en inspiratiebron | een klein eerbetoon

2 juli t/m 24 september 2023

Tijdens haar leven was Jacoba van Heemskerck in Duitsland bekender dan in eigen land, maar niet lang na haar overlijden raakte zij in vergetelheid. Sinds de jaren tachtig van de twintigste eeuw is er weer aandacht voor haar en nu, honderd jaar na haar overlijden, wijdt het Marie Tak van Poortvliet Museum een herdenkingstentoonstelling aan haar en haar werk.

Domburgse motieven

De tentoonstelling in Domburg geeft een overzicht van Van Heemskercks ontwikkelingsfasen, waarbij het accent op haar band met Domburg ligt. Aanvankelijk bracht Jacoba de zomers, en uiteindelijk het hele jaar met haar levensgezellin Marie Tak van Poortvliet in Domburg door. De omgeving van het stadje met de Manteling-bossen, het grillige duingebied en de altijd weer anders lijkende zee was een grote inspiratiebron voor haar. Schilderijen, tekeningen en talloze houtsneden ontstonden van bomen, enkele bloemen en zeilboten voor de kust, motieven die ook een onderdeel zouden vormen van de glasontwerpen uit haar laatste levensfase.

Verschillende ontwikkelingsfasen

Na een realistische fase kwam Jacoba in Domburg in de ban van het luminisme. Het Nederlandse luminisme was geïnspireerd op het werk van Van Gogh en op alle moderne Franse stromingen vanaf het impressionisme. Op Walcheren waren Jan Toorop en Piet Mondriaan de grote voormannen ervan. Onder hun invloed ontstonden enkele mooie pointillistische werken. Maar het neo-impressionisme voldeed Jacoba niet lang. Zij miste vooral de expressiemogelijkheden van de lijn die zij vervolgens vrij spel gaf. Haar werk werd in deze fase sober, gedempt van kleur en eenvoudig van vorm, neigend naar het abstracte en dankzij Lodewijk Schelfhout en – opnieuw – Mondriaan naar het kubisme. De geestelijke leidraad die zij zocht, zou zij, evenals Marie Tak, vinden in Rudolf Steiners antroposofie die omstreeks 1912 voortkwam uit de theosofie.

Der Sturm

Door Jacoba's zwakke gezondheid leefden Marie en zij relatief teruggetrokken, ook in het weldadige Domburg. Belangrijker dan de invloed van Jacoba's Domburgse collega's en bepalend voor haar verdere ontwikkeling was het contact dat met Herwarth Walden ontstond. Hij nodigde Jacoba uit deel te nemen aan de Erster Deutscher Herbstsalon (september 1913) in Berlijn, een internationale tentoonstelling van moderne kunst. Vanaf dat moment veranderde Jacoba's werk totaal en verwaterde haar toch altijd al enigszins moeizame contact met de kring rond Toorop in Domburg. Zij vond bij Waldens expressionistische Berlijnse groep Der Sturm haar eigen stijl en werd als een groot kunstenares het Berlijn van Der Sturm binnengehaald. Marie Tak en zij zouden zich daarna steeds vaker op Duitsland gaan richten.

Nieuwe wegen

In de gebondenheid van de houtsnede en de glastechniek kwam Jacoba van Heemskerck het meest tot haar recht; met haar gebrandschilderde ramen verwierf zij uiteindelijk ook in Nederland faam. Vanaf 1919 werd haar contact met Herwarth Walden minder hecht. In 1920 exposeerde zij voor het eerst sinds jaren weer in Nederland en maakte zij plannen voor tentoonstellingen in Brussel, Parijs en de

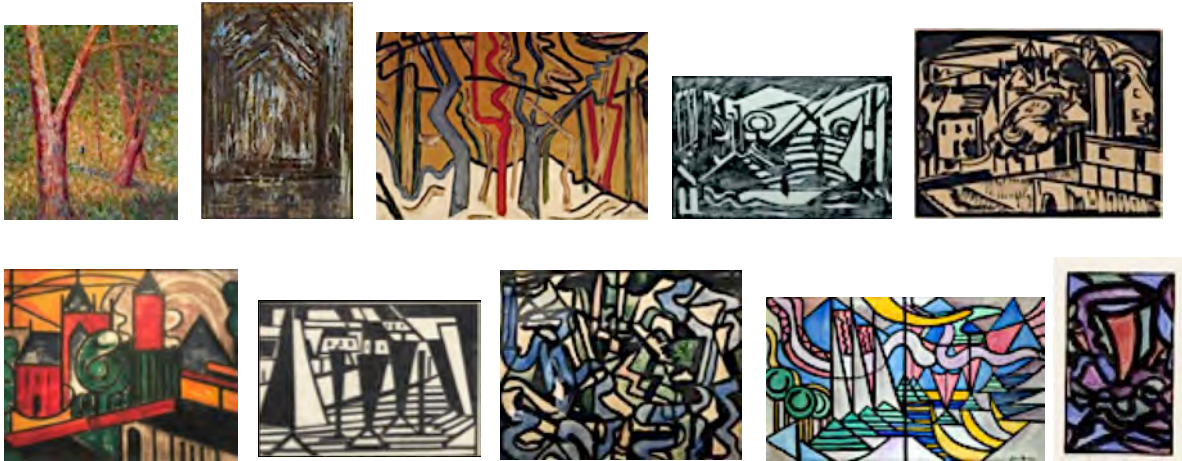
Verenigde Staten. Een wereld leek nog voor haar open te liggen, toen zij op 3 augustus 1923 vrij onverwacht in Domburg stierf.

De tentoonstelling

Op de tentoonstelling *Jacoba van Heemskerck (1876-1923). Kunstenaars en Inspiratiebron | Een kleine eerbetoon* treft men voorbeelden aan van Jacoba's belangrijkste inspiratiebronnen. In krachtige lijnen neergezette bomen, uiteenlopende verbeeldingen van zeilboten voor de kust op doek en op papier, in houtsneden, tekeningen en schilderijen, laten haar verschillende ontwikkelingsfasen in kort bestek zien.

Dat Jacoba daarbuiten ook hedendaagse kunstenaars inspireert, wordt duidelijk uit een aparte presentatie bij de herdenkingstentoonstelling: zowel van enkele kunstenaars uit Nederland en Duitsland als van collega's van hen uit België, Frankrijk en Hongarije en Taiwan, hangen er op haarzelf en haar oeuvre terug te voeren werken.

Wat deze kunstenaars ook samenbrengt, is een band met *euroart*, de Federatie voor Europese Kunstenaarskolonies. Het ICEAC, het Internationale Centrum voor de bestudering van Europese Kunstenaarskolonies, fungeert als wetenschappelijke poot van *euroart* en werkt nauw samen met het MTVP Museum Domburg. Deze aan Jacoba van Heemskerck gewijde tentoonstelling met publicatie is een gezamenlijk initiatief van het Centrum en het Museum.

Voor foto's en meer informatie: info@iceac.eu / e.cleiren@museumdomburg.nl

LEVEN VOOR DE KUNST IS ALLES

Deze drietalige publicatie verschijnt ter gelegenheid van de tentoonstelling *Jacoba van Heemskerck (1876-1923). Kunstenaars en Inspiratiebron | Een klein eerbetoon*, georganiseerd door het Museum Domburg en het ICEAC Domburg en gehouden in het Marie Tak van Poortvliet Museum Domburg van 2 juli t/m 24 september 2023.

Francisca van Vloten, *Jacoba van Heemskerck. Leven voor de kunst is alles*, Domburg: De Factory, 2023, 132 p., € 24,95.

ISBN / EAN 978-90-823448-9-9 | NUR 654

DE KUNSTENAARSKOLONIE DOMBURG

Domburg maakte aan het einde van de negentiende eeuw naam als een eenvoudig internationaal kuuroord, met als grote trekpleister de arts en fysiotherapeut Johan Georg Mezger (1838-1909). Na Mezgers dood en de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) veranderde het stadje langzaam aan in een familiebadplaats voor de middenklasse. Lang bleef zijn geschiedenis verborgen, maar vanaf de jaren tachtig van de twintigste eeuw is Domburg als kunstenaarskolonie oude stijl te boek gesteld. Kunstenaars hebben van oudsher over Walcheren rondgezworven, aangetrokken door de ongerepte schoonheid van de omgeving, de bijzondere lichtval langs de kust en de weerschijn ervan over het door water omarmde land. Met enkele Belgische schilders als Emile Claus, Euphrosine Beernaert en Camille Van Camp omstreeks 1870 als voorlopers, ontplooidde de kunstenaarskolonie Domburg zich rond 1900, beleefde zij haar grootste bloei tijdens de bekende Domburgsche Tentoonstellingen (1911-1921) en duurde zij voort tot eind van de jaren twintig. De kunstenaarskolonie Domburg kwam symbolisch tot een einde toen 'de kunstzaal' ten gevolge van hevige stormen in de winter van 1921 op 1922 instortte.

HET MTVP MUSEUM

Sinds 1994 organiseert het MTVP Museum Domburg (marietakmuseum.nl) succesvolle exposities rond de deelnemers aan de oude tentoonstellingen, rond hedendaagse kunstenaars die een band met Zeeland hebben en in samenwerking met het ICEAC (iceac.eu) rond andere spraakmakende kolonies uit eind negentiende en begin twintigste eeuw. Er wordt hard gewerkt aan de plannen het Museum uit te breiden en het ICEAC er als wetenschappelijke zijde van *euroart* (euroart.eu) mee te verbinden. Men streeft ernaar de opening van het Onderzoeks- en Documentatiecentrum te laten samenvallen met die van het nieuwe museum in Domburg in 2025 of 2026.

MTVP Museum Domburg | Ooststraat 10a | 4357 BE Domburg | T 00 31 118 584618

